

“Belirtilen konu ile ilgili olarak, mahkememizce, somut norm denetimi yolu ile iptal başvurusuna konu edilen kanun hükmünün, Anayasanın 2, 5, 20, 36 ve 141. maddelerine uygun düşmediği düşünülmüştür. Aykırılık gerekçesinin açıklanmasından evvel, belirtilen Anayasa maddelerine yer vermekte fayda olacaktır.

II. Cumhuriyetin nitelikleri

Madde 2 – Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

V. Devletin temel amaç ve görevleri

Madde 5 – Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

A. Özel hayatın gizliliği

Madde 20/1-3 – Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.

A. Hak arama hürriyeti

Madde 36 – Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

D. Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması

Madde 141/4 – Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.

İtiraz başvurusunun konusu olan kanun hükmü, Anayasanın, belirtilen maddelerindeki birtakım kurallar, temel hak ve hürriyetler ile bu hakların amaç, kapsam ve sınırlarının bir arada değerlendirilmesi neticesinde aşağıdaki izah edileceği üzere Anayasadaki belirli kurallara aykırıdır. Bu aykırılıkların hukuki ve fiili sebeplerinin açıklanmasından önce ilan işlemindeki maksadın ortaya konulması gerekmektedir.

Başvuruya konu TMK 27 hükmünde, adın değiştirilmesine ilişkin mahkeme kararının ilan edilmesi gerektiği düzenlenmektedir. Yürürlükten kaldırılan 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin (TKM) 26. maddesinde de aynı düzenleme bulunmakta idi. Kanunda ya da gerekçesinde bu ilanın neden yapılması gerektiği konusunda bir açıklama ya da şerh bulunmamaktadır.

Öğretideki görüşlere göre, kanun koyucunun, adın değiştirilmesine yönelik mahkeme kararının ilan edilmesine ilişkin düzenlemesinin iki amacı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, adın değiştirilmesinin üçüncü kişiler açısından hüküm doğurmasıdır. İkincisi ise adın değiştirilmesinden zarar görebilecek olanların, adın değiştirildiğini öğrenmelerini sağlamaktır. (Aytekin Ataay, Şahıslar Hukuku, 3. Bası, İstanbul, 1978, s. 208; Bülent Köprülü, Medeni Hukuk Genel Prensipler – Kişinin Hukuku (Gerçek Kişiler – Tüzel Kişiler), 2. Bası, İstanbul, 1984, s. 327; Hasan Özkan, İzahlı İçtihatlı Asliye Hukuk Davaları ve Tatbikatı, Cilt I, 6. bası Ankara 2004 s. 43; Bilge Öztan, Şahsın Hukuku Hakiki Şahıslar, 10. bası, Ankara, 2001, s. 302; Bilal Cengiz, Türk Hukukunda Ad ve Adın Değiştirilmesi, Ankara, Seçkin, 2011, s. 102-103)

Kanaatimizce, bu tür bir ilanın yapılmasındaki temel amaç adın değiştirildiğinin bütün kamuoyuna duyurulmasıdır. Öyle ki, bu ilanın yapılması, 743 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 1926 senesinden TMK'nın yürürlüğe girdiği 01.01.2022 tarihi ve sonrasındaki Türk sosyal ve toplumsal yaşamının gerektirdiği ihtiyaçlardan ve kamu düzeninin sağlanmasından ileri geldiği de söylenebilir. Kanun koyucunun böyle bir düzenlemeye gitmiş olmasının, TMK 27/4'teki, kural ile ilgili olduğu da düşünülebilir. Kanunun dördüncü fıkrasında, adın değiştirilmesinden zarar gören kimsenin, bunu öğrendiği günden başlayarak bir yıl içinde değiştirme kararının kaldırılmasını dava edebileceği düzenlenmektedir. Ancak, bu fıkra da sürenin ilandan itibaren başlayacağına değinilmemiştir. Öyleyse, ilan ile bu fıkra da düzenlenen ancak uygulamada neredeyse hiç rastlanmayan "adın değiştirilmesine itiraz davası"nın doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır.

Kanunda, adın değiştirildiğinin ilan edilmesi gerektiği düzenlenmiş ise de, teknolojinin hızlı şekilde ilerlemesi ile ferdi ve toplumsal yaşamın bütün kurum ve kurallarının yeni baştan ele alınması durumu ortaya çıkmıştır. Bilhassa son yıllarda nüfus ve diğer kişisel kayıtların daha çok dijital ortamlarda tutulup saklanması da gözetildiğinde bu tür bir ilana artık gerek olup olmadığı hususu üzerinde dikkatlice durup düşünülmelidir.

Öte yandan adın değiştirilmesine ilişkin mahkeme hükmünün ilanın ne şekilde olacağı ile ilgili kanunda hiçbir düzenleme bulunmadığı gibi ilgili yönetmelikte de bu yönde bir açıklama bulunmadığı bilinmektedir. Uygulamada ilan işlemi, kararın hüküm fıkrasının gazetede ilanı suretiyle gerçekleştirilmektedir. Bu ilan Türkiye'de en çok satılan beş gazeteden birinde yapılabileceği gibi yerel bir gazetede de yapılabilir.

Uygulamada Asliye Hukuk Mahkemeleri'nce ve mahkememizce bu ilanlar son mevzuat düzenlemeleri kapsamında doğrudan UYAP sistemi üzerinden Basın İlan Kurumu aracılığı ile gerçekleştirilmekte ve gazetelerde ilan edilmektedir.

Kural ile ilgili Anayasaya aykırılık hususu iki ayrı başlıkta incelenmelidir. Bunlardan ilki, kuralın kişisel verilerin korunması ilkeleri çerçevesinde Anayasanın 20. maddesi ile olan ilgi ve bağlantısıdır. Diğer başlık ise, Anayasanın 36. maddesindeki hak arama hürriyeti ve Anayasanın 141/4. maddesinde düzenlenen, davaların en az gider ile sonuçlandırılmasına ilişkin kurallar ile bağlamında yapılacak olan açıklama ve hukuki değerlendirmelerdir.

Evvvela, 20. madde çerçevesinde tartışma ve izahatlar yapılmalıdır. Sözü edilen maddede, Anayasa koyucu, kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip oldukları, özel hayatın gizliliğine dokunulamayacağı, herkesin, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu, bu hakkın, kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsayacağı, kişisel verilerin, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebileceği düzenlenmiştir.

İnsan, hayatındaki bazı bilgilerin ve olayların herkes tarafından bilinmesinde bir sakınca görmüyor olsa bile, belli bazı olayların gizli kalmasını isteyebilir. Zira insan, bu bilgi ve hadiselerin gizli kalmasından hukuki ve şahsi bir menfaat elde eder. Söz konusu bu menfaat, farklı ihtiyaçlar çerçevesinde değerlendirilebilir. Bu ihtiyaçların başında, kişinin adı, soyadı, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası (T.C. No), anne ve baba adı, nüfusa kayıtlı olduğu yer gibi kimlik bilgileri gelmektedir. Bu tür bilgiler, son dönemlerde kişisel veri terimi ile ifade edilmektedir. Kişiye ilişkin bilgiler arasında hiç şüphesiz ki en önemlisinin, oldukça yeni bir kavram olan “kişisel veriler” olduğu söylenebilir. Kişisel verilerin korunmasıyla, devlet veya üçüncü kişilerin, verileri, rıza dışında toplayıp işlemek yoluyla müdahale etmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Teknolojinin durmaksızın değişip ilerlemesi de kişisel verilerin, hız, maliyet ve içerik bakımından çok daha gelişmiş yöntemlerle saklanması sonucunu doğurmaktadır.

Kişisel verilerin toplanması, işlenmesi ve korunması, sağlık, sosyal güvenlik, suçla mücadele, iletişim, ticaret, pazarlama, istihdam gibi insana ve devlete dair temel alanların işleyişinde önem arz etmektedir. Bu yüzden ki, verilerin elde edilmesinden kaydedilmesine ve yok edilmesine kadarki bütün süreç, boşluğa veya kötü niyetli yorumlara tahammül edilemeyecek bir ciddiyetle mevzuatta düzenlenmelidir. Zira “kişisel verilerin korunması” konusu her ne kadar kavramsal olarak kişiler ile birebir ilişkili gözükse de, aslında bu konunun, kapsamı ve etkileri itibarıyla doğrudan doğruya toplumsal hayatın ve hukukun sağlıklı işleyişini etkileyen devasa bir boyuta sahip olduğunu söylemek gerekir.

Özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesinin oldukça kolaylaştığı günümüzde, bu gizliliğin korunmasını sağlayacak tedbirler alınması veya ihlal durumlarının etkili bir şekilde hukuki yaptırıma tabi tutulması büyük bir önem taşımaktadır. Bu sebeple, özel hayatın gizliliğinin ihlali, özel bir dikkat ve incelemeyi gerektirmektedir.

Özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi, Türk Ceza Hukukunda suç olarak kabul edilmiş ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda bu suç tanımlanmış ve düzenlenmiştir.

Öyle ki, konunun önemi dikkate alınarak, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 7/4/2016 tarih ve 29677 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun 1. maddesinde, bu Kanunun amacının, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemek olarak belirtilmiştir.

Kanunun 3. maddesinin d bendinde ise, kişisel veri kavramının tanımı yapılmıştır. Buna göre kişisel veri: kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi ifade etmektedir.

Bu aşamaya kadar yapılan açıklamalarda, bir kimsenin özel hayatının gizli olduğu, Devletin, kişinin bu hakkını Anayasa'nın 20. maddesi ile teminat altına almış olduğu, özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesinin ayrıca suç olarak düzenlendiği ve cezai yaptırıma bağlandığı, bununla birlikte kişisel verilerin korunmasına dair özel bir kanunun düzenlenip yürürlüğe girmiş olduğu görülmektedir.

Başvuruya konu kuralın uygulanması adın değiştirilmesi davasını açan kimsenin kişisel verilerinin tamamen ulusal yahut yerel gazeteler ile bütün ülkeye ve hatta dünyaya duyurulması anlamına gelmektedir. Bir diğer ifade ile, bu davayı açan kişinin, önceki adı, yeni adı, T.C. kimlik numarası, anne ve baba adı, nüfusa kayıtlı olduğu yer ve doğum tarihi gibi pek ciddi ve önemli nitelikteki kişisel verileri herkes tarafından bilinecek hale gelmektedir.

Bilindiği üzere, teknolojinin inanılmaz şekilde ilerlemiş olması insanlar için olumlu birtakım gelişmeler getirmiş ise de belki bundan daha fazla olumsuzluklara da mahal vermiştir. Kişisel verilerin kullanılması sureti ile birçok suçun işlenebilmesinin mümkün hale geldiği bilinen bir gerçektir. Buna örnek olarak bilhassa bankacılık sistemleri aracılığı ile dolandırıcılık ve benzeri suçlar sayılabilir.

Emredici nitelikteki TMK 27'deki ilanın yapılması mecburiyeti, adını değiştirmek isteyen kişiler için açık bir tehdit olarak ortada durmaktadır. Mahkemelerce, belirtilen riskler gözetilerek ilanın yaptırılmaması kanunun mahkemece ihlalini gündeme getirmektedir. Bu bakımdan, kanunda belirtilen ilanın yapılması kanuni bir mecburiyet hükmündedir.

Konunun bu ciheti ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğer mesele, T.C. kimlik numarası uygulamasıdır. Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nün uzun yıllardır yürüttüğü Mernis uygulamasının hayata geçmesiyle her vatandaşın nüfus cüzdanında bulunan bir numaradır. T.C. No, 28 Ekim 2000'de her Türk vatandaşına tek bir Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası verilerek uygulamaya alınmıştır. Uygulamanın amaçları: Vatandaşlar arasında yaygın olarak kullanılan isim benzerliğinden (ad ve soyadı) ortaya çıkan sorunların ortadan kaldırılması, birey kimlik tespitinin hızlı bir şekilde yapılmasının sağlanması, bireyin doğumundan itibaren bütün işlemlerinin ortak bir numara ile yürütülmesinin sağlanması, kamu kuruluşları arasında bilgi alışverişinin kolaylaştırılması, vatandaşa daha hızlı ve güvenli hizmet verilmesinin sağlanması gibi amaçları kapsamaktadır. T.C. Kimlik No, on bir (11) haneden oluşan, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından bütün Türk vatandaşlarına verilmiş 11 rakamdan oluşan ve son rakamı bir çift sayı olan kişiye özgü bir sayıdır.

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu, 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir. T.C. kimlik numarası uygulaması ise TMK'nın yürürlüğe girdiği tarihten yaklaşık 1 sene önce uygulanmaya başlanmıştır. 743 sayılı TKM'da da aynı kuralın bulunduğu gözetildiğinde, T.C. kimlik numarası uygulaması ile başvuruya konu kural arasında bir ilişki ve bağlantı olduğu düşünülmeksizin, "ilan" kuralının TMK'ya konulduğu sonucuna varılmaktadır.

T.C. kimlik numarası uygulamasının amaçlarına ve günümüzdeki işlevine bakıldığında, artık adın değiştirilmesi davalarında verilen kabul kararının bütün dünyaya ilan edilmesindeki amaçların ortadan kalkmış olduğu neticesine varılmaktadır. Tamamıyla kişisel veri mahiyetindeki bilgilerin adeta köy haline gelen dünya sistemine duyurulmasının, üstün nitelikte kamu yararını ilgilendiren ve kamu düzenini sağlayan bir yönü bulunmamaktadır. Böyle bir yönü önceden var ise de T.C. kimlik numarası uygulamasının getirdiği kolaylıklar nazara alındığında, kanunda ilanın ne amaçla yapılacağına belirtilmemesi de düşünülerek artık bu ilan

uygulanmasına gerek bulunmadığı yargısına ulaşılmaktadır. Bir an için, TMK 27/4'teki adın değiştirilmesinden zarar gören kimsenin, bunu öğrendiği günden başlayarak bir yıl içinde değiştirme kararının kaldırılmasını dava edebileceğine yönelik düzenleme için "ilan" uygulamasının olduğu gibi kalması düşünülse de yukarıda da belirtildiği üzere, bu tür bir davanın açılması için öngörülen 1 senelik hak düşürücü sürenin başlangıcı için "ilan" şartı aranmamaktadır.

Adın değiştirilmesinden zarar gören üçüncü kişilerin bu hususu gazete ilanı ile ne derece öğrenebildikleri üzerinde de ayrıca düşünülmesi gerekir. Kaldı ki, ilan ile öğrenme şartı kanunda aranmamaktadır. Öğrenme fevkalade her türlü vasıta ile gerçekleştirilebilir.

Öğretideki bazı yazarların görüşleri nazara alınarak, üçüncü kişilerin adın değiştirilmesinden zarar görmelerinin öğrenilmesini sağlamak için az yukarıda birçok bakımdan oldukça riskli hukuki sonuçlar barındıran ilan işleminin yapılmaya ve uygulanmaya devam edilmesi durumunda, kişinin hayati derecedeki kişisel verilerinin bütün dünya kamuoyuna açık hale getirilmesi ve Anayasa'da düzenlenen temel insan hakkının ihlaline sebebiyet verildiği düşünülmelidir.

Başvuruya konu kanun hükmündeki "ilan" uygulaması ile kişinin Anayasa ile teminat altına alınan özel hayatın gizliliği hakkı açıkça ihlal edilmektedir. Sonuç olarak, kural, Anayasa'nın 20. maddesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

Kuralın, Anayasa'ya aykırılığa sebebiyet veren ikinci yönü Anayasa'nın 36 ve 141. maddelerindeki düzenlemeler ile ilgili ve bağlantılıdır.

Bu iki madde yönünden Anayasa'ya aykırılık hususunun açıklanması gerekir ise, mahkeme hükmünün gazetede ilanı için yüklü sayılabilecek bir masraf yapılması gerekmektedir. Bu masraf, mahkeme hükmündeki kelime sayısına bağlı olarak günümüzde yaklaşık 2 bin TL ile 10 bin TL arasında değişmektedir. Bu tutarın önemli bir kısmı ilanın yayınlandığı gazeteye, bir kısmı Basın İlan Kurumu'na bir kısmı ise vergi olarak Devlet'e kalmaktadır.

Kişisel verilen korunması ve özel hayatın gizliliğinin sağlanması yükümlülüğünü üzerine alan Devlet'in, kişilerin hak arama hürriyeti bağlamında bu türden basit sayılabilecek bir dava için önemli sayılabilecek miktarda ilan masrafına katlanmasına sebep olmak Anayasa'nın 36. maddesi ile bağdaşmamaktadır. Başvuruya konu kanun hükmüne bağlı mevcut uygulama, hak arama hürriyeti önünde önemli bir engel olarak durmaktadır. Bu sebeple, kanun hükmü Anayasa'nın 36. maddesine aykırılık oluşturmaktadır.

İlan masrafını karşılayamayacak kimselerin adli yardım müessesesinden faydalanması akla gelse de, nüfus kayıtlarının düzeltilmesi davalarının çekişmesiz yargı işlerinden olması hasebiyle davanın kazanılması halinde ilan masrafının da içinde bulunduğu yargılama giderlerinin kanuni hasım durumundaki nüfus idaresine yükletilmesi hukuken mümkün olmamaktadır. Davacının adli yardım talebi kabul edilmiş olsa dahi adli yardım ödeneğinden karşılanan ilan masraflarının hükümden sonra davacıdan tahsil edilmesi gerekmektedir. Mer'i kanun hükümleri bu yöndedir. Dolayısı ile adli yardım müessesesinin varlığı da davacıyı bu gereksiz sayılabilecek masraftan kurtaramamaktadır. Kural, bu açıdan, davaların en az giderle sonuçlandırılması gerektiği yönündeki Anayasa'nın 141. maddesine aykırılık sonucunu doğurmaktadır.

Anayasa'nın 2 ve 5. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmede ise, bu maddelerde düzenlenen hukuk devleti ve adalet ilkeleri gereğince, yukarıda detaylı şekilde izahatı yapılan hususlar bağlamında; TMK 27/2'deki ilanın yapılma mecburiyetinin; internetin, dijital hayatın, T.C. kimlik numarası uygulamasının ve diğer teknolojik değişim ve gelişmelerin henüz var olmadığı 743 sayılı TKM'nin yürürlüğe girdiği 1926 yılları ile daha sonraki dönemlerin şartlarında uygun olabileceği düşünülse de, teknolojinin getirdiği imkanlar ve internet çağının şartları nazara alındığında başvuruya konu kanun hükmündeki ilanın halen yapılmaya devam olunmasının günümüzün sosyal, ekonomik ve teknoloji ile iç içe olan yaşamında artık hukuki bir değerinin ve işlevinin kalmadığı, bilakis, açıklanan sebep ve gerekçelere bağlı olarak bu uygulamanın ciddi insan hakkı ihlallerine yol açacak mahiyete bürünmüş olduğu, kanun koyucunun bu kuralı getirmesindeki amaç ve maksatların resmi işlemlerin neredeyse tamamının gerçekleştirildiği T.C. kimlik numarası gibi önemli bir aygıt ile fevkalade yerine getirilebileceği, bilhassa özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı ile birlikte değerlendirildiğinde hukuk devleti ilkesinin de bunu gerektirdiği, binnetice, mezkur kanun hükmünün, hukuk devleti ve adalet ilkeleri ile de bağdaşmayacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

İzah olunan sebep ve gerekçeler muvacehesinde, belirtilen kanun hükmünün, yukarıda sıralanan Anayasa'nın ilgili maddelerine aykırı olduğu değerlendirilmiş ve bu şekilde, iptal başvurusu gerekçelendirilerek Anayasa'ya aykırılık hususu açıklanmıştır.

ARA KARAR: (Gerekçeleri Yukarıda Açıklandığı Üzere;)

1-Anayasa'nın 152. maddesi uyarınca, Türk Medeni Kanunu'nun 27. maddesinin 2. fıkrasındaki "ilan" kelimesinin, Anayasa'nın 2, 5, 20, 36 ve 141. maddelerine aykırı olması sebebi ile belirtilen kanun hükmünün somut norm denetimi yolu ile iptali için Anayasa Mahkemesi'ne müracaatta BULUNULMASINA,

2-Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 46. maddesi uyarınca, başvuru kararına ilişkin 20/12/2022 tarihli duruşma tutanağının onaylı örneği, asıl ve birleşen davalardaki dava dilekçeleri, cevap dilekçeleri, kurumlardan gelen yazı cevapları, keşif tutanağı, bilirkişi raporları, tarafların diğer dilekçelerinin onaylı örnekleri ile dosyaya sunulan diğer belgelerin tarih sırasına göre başlıklar hâlinde sıralandığı dizi pusulası halinde Anayasa Mahkemesi'ne üst yazı ile GÖNDERİLMESİNE,

Dair; ara kararın niteliği gereğince kanun yolu kapalı olmak üzere karar verilmiştir.”